

Govorništvo za svakodnevnu uporabu

Nikolina Sokolić

(Kišiček, G. i Stanković, D. *Retorika i društvo*, Zagreb: Naklada Slap 2014)

Knjiga zanimljiva naziva *Retorika i društvo* autora Gabrijele Kišiček i Davora Stankovića objavljena je potkraj 2014. godine u izdanju Naklade Slap. Naslov, zamišljen kao parafraza osnovnoškolskoga predmeta, već i sam govori o važnosti i sveprisutnosti teme koju knjiga obrađuje. Govoriti o retorici, koja je temelj modernoga i demokratskoga, a danas važan i nezaobilazan alat svakoga uspješnoga društva, najprikladnije je upravo kroz sve ono što jedno društvo čini. Autori tako knjigu dijele na pet tematskih cjelina i govore nam o retorici u politici i medijima te u poslu i svečanim prigodama. Na kraju se usmjeravaju na samoga čovjeka, koji kao temelj svakoga društva, upravo zahvaljujući retorici, ima moć uspješno djelovati i komunicirati s drugim ljudima te na taj način pridonijeti društvu kao cjelini. Svako je poglavlje dodatno razrađeno i zamišljeno tako da obrađuje manje tematske cjeline u potpoglavljima, što ostavlja dojam da je knjiga satkana od kratkih novinskih članaka prepunih aktualnih primjera iz Hrvatske i svijeta, pisanih jednostavnim i zanimljivim, a opet izrazito stručnim jezikom. Kako bi se istaknuli važni teorijski dijelovi i pojmovi u tekstu, autori su ih dodatno izvukli i razradili pored samoga teksta, a za one koji žele znati još više, služi navedena relevantna bibliografija na kraju svakoga poglavlja. Tekst je dodatno obogaćen zanimljivim i mudrim citatima iz povijesti retorike i društva te kratkim biografijama osoba koje su obilježile retoričku teoriju, pedagogiju i praksu. Na početku knjige nalaze se sadržaj i predgovor autora, a na kraju kazalo pojmova.

Kad se spomene retorika, vjerojatno je prva asocijacija većine ljudi politika. Također, mnogi će, nastavno na to, pomisliti i kako nema politike bez retorike. Takvo razmišljanje potkrepljuje činjenica da su retorika i politika povezane još od antike, a i sami su autori ove knjige razmišljali na isti način jer su prvo poglavlje *Retorika i politika* posvetili upravo tomu. Manje teme koje se obrađuju unutar ovoga poglavlja vrlo su šarolike. Dotiču se općenito govora političara, te u tome kontekstu autori navode raznorazne trikove i smicalice, odnosno pogreške u argumentiranju, kojima se političari koriste u svojim javnim govorima, a ponajviše tijekom rasprava i sučeljavanja sa svojim kolegama, s ciljem pobjede u prepirkama pod svaku cijenu. Iako su na "prvo uho" u svojim govorima vješti i "dobrozvučni", autori napominju kako nije dobro sve što dobro zvuči te upućuju na važnost učenja i proučavanja retoričkih smicalica, ne kako bismo ih i sami upotrebljavali već kako bismo ih mogli prepoznati, na njih upozoriti i od njih se obraniti. Najdetalnije se razrađuje takozvani argument *ad hominem* (argument protiv čovjeka) za čiju uporabu navode da ne mora biti uvijek neprimjerena, a ovisi o temi rasprave u kojoj se rabi. Nastavno na to, u tome se poglavlju govori

i o važnosti aktivnoga slušanja i kritičkoga promišljanja koje je najvažnije u borbi protiv političke demagogije. Time se apelira na sve nas koji činimo biračko tijelo i trebamo biti aktivna i kritična publika. Autori su se dotaknuli i drugih zanimljivih tema kao što su žena u politici, emotivnost u argumentiranju i govorenje pred neprijateljskim auditorijem, te su na taj način vješto zaokružili to početno poglavlje.

Knjiga se nastavlja s poglavljem: *Retorika i mediji*. Naime, iako je prva pomisao da je retorika sve što se odnosi na govorenu riječ, ona se ipak nalazi i u pisanim oblicima, a sukladno tome i u pisanim medijima, što im omogućuje, uz prenošenje informacija, i kreiranje javnoga mišljenja. Prema tome, funkcija je medija, pogotovo masovnih medija, uvjeravanje, a često i manipuliranje. I tu autori naglašavaju važnost retoričke obrazovanosti kako bi se jasno mogle razlučiti informacije od insinucija. Nadalje, razrađuju se još neke teme, primjerice, izgled i sadržaj središnje informativne emisije, ali i izgled i sadržaj izjava za medije koje zapravo nisu upućene medijima (iako nas naziv na to navodi), već su važna poruka javnosti. Osim o emisijama strogo informativnoga sadržaja, autori govore i o *talk showovima*, odnosno televizijskim dijaloškim, personaliziranim emisijama informativnoga sadržaja s elementima zabave te o jeziku i govoru u hrvatskim *glumotvorinama* – sapunicama. Na kraju se poglavlje obrađuju reklame, sinonim za umjetnost uvjeravanja, te se daje odgovor na pitanje: Što je to što reklamu čini uspješnom?

Poglavlje *Retorika i posao* treće je poglavlje u ovoj knjizi. Kroz njega autori još jedanput naglašavaju koliko je u današnjem svijetu važno govorničko obrazovanje i posjedovanje izvrsnih prezentacijskih i komunikacijskih vještina u svemu što radimo, a ponajviše u poslu koji svakodnevno obavljamo. Osim što je to itekako važno na samom razgovoru za posao, što nam može osigurati da konačno zaplovimo poslovnim vodama, uspješnost u poslu kojim se bavimo garantira i vrsna komunikacija sa suradnicima i poslovnim partnerima, vješto vođenje sastanaka, uspješnost u pregovorima i učinkovitost u prezentiranju vlastitih ideja. To su neke od tema o kojima autori ovdje detaljnije govore, a ne zaobilaze govoriti niti o zanimanjima u kojima su govorničke vještine izuzetno važne kao dio same profesije. Nastavnicima, svećenicima, novinarima i voditeljima u elektroničkim medijima od izuzetne je važnosti uspješno prenijeti znanje, djelovati na publiku ili prenijeti vijesti, što im prezentacijske i komunikacijske vještine olakšavaju i omogućavaju. Kojim god poslom se bavili, važno je da znamo komunicirati, jer, kako sami autori ističu, dobro poznavanje struke samo je dio uspješnosti u profesiji, ostatak uspjeha ovisi o tome hoćemo li tu svoju stručnost znati predstaviti i prenijeti drugima. To je, pak, usko povezano s posjedovanjem dobrih govorničkih vještina.

Imajući na umu činjenicu da se gotovo svatko od nas barem jednom našao u situaciji kada je trebao izgovoriti poneku lijepu riječ u povodu nečijeg rođendana, vjenčanja ili slično, autori su jedno poglavlje u knjizi odlučili posvetiti i prigodnim govorima. U poglavlju *Retorika i prigode* možemo doznati kako govoriti u svečanim prigodama, odnosno kako uspješno pripremiti i održati zdravicu te kako motivirati govorom, ali isto tako, unatoč tomu što povodi možda nisu lijepi i veseli, kako treba

govoriti na komemoracijama i pogrebima. Iako se na prvi pogled možda ne čini tako, prigodni su govori jednako važni kao i druge retoričke vrste, jer se njima, navode autori, ističu vrijednosti i vjerovanja zajednička skupini ljudi te se pridonosi njihovom zbližavanju.

I na samom kraju knjige, u posljednjem poglavlju, *Retorika i čovjek*, autori se posvećuju samom čovjeku, društvenom biću koje i čini zajednicu i zajedništvo, i koji, da bi mogao njoj pridonijeti i u njoj funkcionirati, treba znati govoriti i komunicirati s drugim pojedincima. Danas nema ograničenja slobode govora kao nekada. Svi smijemo iznijeti vlastito mišljenje i javno govoriti, a uspješnost u tome ovisi o našem govorničkom obrazovanju. Pjesnikom se rađa, a govornikom postaje! Umijeće javnog govorenja ili vještost u argumentiranju svatko od nas može naučiti. Iako, kako i sami autori napominju, govorničko obrazovanje još uvijek nije dio opće naobrazbe, ono svejedno utječe na naš uspjeh i uspjeh samoga društva u cjelini. Autori u ovom poglavlju daju upute o tome kakav bi trebao biti ugodan glas i dobar izgovor te jezik javnoga govora. Spominje se i govorni bonton, a naglašava se i važnost dobrog humora koji je važan sastojak dobrog govora.

Sa sigurnošću se može reći kako je knjiga *Retorika i društvo* autora Gabrijele Kišiček i Davora Stankovića retorička knjiga koja je našem društvu već dugo potrebna i svakako će biti korisna i vrijedna svakome kome se nađe u ruci. Rezultat je to dugogodišnjeg iskustva autora, teorijskog i praktičnog, stečenog radom na govorničkim školama, predavanjima i istraživačkim radom na fakultetskim govorničkim kolegijima, radom s govornim profesionalcima te općenito analitičkim pristupom i kritičkim promišljanjima o javnome govoru. Pisana za široku publiku, vrijedan je doprinos, kako za one koji se retorikom bave stručno, tako i za one kojima ona nije struka, ali shvaćaju važnost i potrebu govorničkog obrazovanja. Nadalje, treba napomenuti i kako je korist i važnost ove knjige obostrana kad se govori o komunikacijskom lancu – važna je i korisna govorniku, ali i slušaču. Osim što smo govornici, mi smo i slušači, pa nas osim vještog govorenja treba krasiti i osobina dobrog i kritičkog slušanja i promišljanja. Ovu knjigu nikako ne treba shvatiti kao instant govorničko obrazovanje i s takvom je namjerom uzeti u ruke. Nakon što je pročitamo, nećemo se momentalno pretvoriti u izvrsne govornike. Za to će ipak biti potrebno malo više učenja i prakse. Knjigu treba shvatiti kao literaturu koja nam kroz govorništvo u svakodnevnoj uporabi mnoge stvari osvještava, na neke nas upozorava, a novim i zanimljivim stvarima nas sustavno poučava. I ono najvažnije, usmjerava nas na pravi put da svoje govorničke i slušačke vještine podignemo na višu razinu. Ne treba posebno naglašavati da će i nama koji se bavimo nastavničkim zanimanjem također biti korisna. No ono što je posebno važno jest činjenica da je iskoristiva i primjenjiva i u nastavi. To nam omogućava da se i sami na trenutak stavimo u ulogu retoričara i na taj način dio govorničkog obrazovanja prenesemo i svojim učenicima. Tako i sami pridonosimo boljem društvu u kojem živimo te podižemo svijest o važnosti govorničkog obrazovanja danas.